

reconquesta els bisbats reben molta influència de l'organització comtal. Són importants els intents de Vic per esdevenir metropolità. Són també molt importants per a conèixer l'organització i el territori dels bisbats a l'Edat mitjana les visites pastorals de Girona, Barcelona i Vic, sobretot les de Girona, que són les més riques. Finalment, al segle XVI, de part dels bisbats de Vic i Urgell es forma el de Solsona. Ha estat l'última delimitació de bisbats fins avui. Els enclaus dels bisbats de Catalunya no fan difícil, per tal com són pocs, una nova delimitació més propera a la de les divisions civils d'avui; només a Lleida aquesta tasca és una mica més complicada. Amb tot, si no se segueix la tradició és impossible que una reorganització pugui ésser acceptable a la realitat històrica. És quasi impossible de coordinar la divisió civil amb la històrica dels bisbats.

Intervenèn el PRESIDENT i els Srs. F. DURAN I CAÑAMERAS (tendència independentista dels bisbes catalans respecte a Narbona i intents metropolitans de Vic), i M. COLL I ALENTORN (precisions locals sobre Egarà i l'actual Terrassa). — JOAN-F. CABESTANY, Secretari.

13 maig 1955: Llengua i Literatura. — Presideix el Sr. R. ARAMON I SERRA.

El Sr. JOSEP PERENYA parla de *Les disposicions testamentàries de Verdaguer*.¹ El testament del 3 de juny fou preparat per V. Serra i Boldú i molt discutit per Mn. Cinto, el qual, finalment, després de molts precís, el signà. Són llegits els apartats més importants de l'escriptura de poders atorgada per Verdaguer (que el Comunicant dóna a conèixer per primera vegada); amb aquest document, Verdaguer concedeix amplis poders als Srs. Viada i Lluch, Busquets i Punset i d'altres, perquè puguin disposar dels seus llibres, papers i edicions; assenyala com a marmessors els apoderats que havia designat anteriorment; i deixa la seva biblioteca al Seminari de Barcelona i els drets literaris a la Diputació Provincial de Barcelona. Llegeix un document redactat pel Sr. Viada i Lluch que creu inèdit, en el qual aquest explica com Verdaguer fou traslladat del carrer d'Aragó, de casa la família Duran, a Villa Joana. Els amics del poeta creien haver-lo alliberat de la família Duran, però no fou així. Quan el 3 de juny un grup d'amics, amb el notari Ricard Permanyer, es presentà a Villa Joana, Empar Duran exigí que el testament fos atorgat en presència del seu marit; després d'un diàleg molt viu entre el notari Permanyer i Empar Duran, Verdaguer ordenà que aquesta sortís de la cambra i signà el document en presència de dos testimonis. En una visita que li feren Mn. Valls i Mn. Costa, els donà un manuscrit perquè l'esquincessin i documents importants. El dia 9 de juny envià una carta a l'alcalde dient que volia testar de nou. L'alcalde cregué que la carta no era autèntica; hi anà amb el notari Borràs de Palau i dos metges, per si calia certificar un estat anormal de Verdaguer, però fou comprovat que tenia el perfecte ús de les seves facultats mentals. Verdaguer reconegué la carta com a autèntica i digué que volia fer un altre testament més d'acord amb la seva consciència. En aquest segon testament deixa com a hereus la seva família adoptiva. Conclou el Comunicant que ambdós testaments són legals, que el del dia 3 fou atorgat sota fortes pressions, i que el del dia 10 respon a les últimes voluntats de Verdaguer.

Intervé el PRESIDENT. — CARME BOYÉ, Secretari.

21 maig 1955: Llengua i Literatura. — Presideix el Sr. R. ARAMON I SERRA.

El Sr. EDUARD VALENTÍ parla sobre *La composició del primer proemi de Lucreci*. Fins a l'edició de Diels de l'any 1923 els sis versos del proemi I *De rerum natura*, 44-49, eren, o bé omesos totalment, o bé transposats després del vers 61; a partir de Lachmann l'omissió es féu general. La reivindicació del text dels manuscrits fou empresa per

1. Una versió ampliada d'aquesta comunicació va inclosa en el llibre *Els darrers dies de la vida de Jacint Verdaguer*, "Biblioteca Verdagueriana", vol. III (Barcelona 1955).